

Verklaring van gebruikte termen

Jan de Vriese

biogeografie wetenschap die de verspreiding van planten en dieren op aarde bestudeert.

dekzand Zand, dat tijdens de laatste ijstijd door de wind als een deken over andere afzettingen is heengelegd.

diversiteit verscheidenheid in soorten.

drijfmest Mengsel van urine en uitwerpselen o.a. afkomstig van de intensieve veehouderij (bio-industrie). Bijna overal in ons land zijn er grote overschotten van deze mest met tot gevolg dat er vaak overmatig gebruik van wordt gemaakt.

dynamiek veranderlijkheid; de mate waarin milieu, zoals temperatuur, vochtthuishouding, licht en dergelijke aan verandering onderhevig zijn.

ecosysteem De verzameling van organismen (planten en dieren) die voorkomen in een bepaalde omgeving (de bodem, de lucht, het klimaat) en met elkaar en met hun omgeving allerlei betrekkingen hebben.

es (plaatselijk ook enk genoemd) Een complex van akkers dat is omgeven door één gezamenlijke houtwal. Er is geen bewoning op de kavels, maar deze heeft zich geconcentreerd in dorpen en gehuchten of aan de rand van de es. Essen en enken komen voor op de hoge zandgronden in het oosten en zuiden van Nederland.

fluctuaties schommelingen.

fysische geografie onderzoek naar dieren in verband met de aardrijkskunde

geomorfologie Wetenschap, die het reliëf en de wordingsgeschiedenis van het aardoppervlak bestudeert.

gradient Een geleidelijke toe- of afname in de ruimte van één of meerdere milieucomponenten. Bijvoorbeeld de geleidelijke afname van de lichtintensiteit vanuit een dichte heg naar een open ruimte.

habitat de plaats waar een plant, dier of levensgemeenschap voorkomt.

hydrobiologie Wetenschap die zich bezighoudt met het leven in het water.

kamp Een blokverkaveling met de bewoning op de kavel. Het zijn individuele ontginningen die vroeger hebben plaatsgevonden in de bossen. Elk kamp afzonderlijk is met een heg, houtwal of sloot omgeven. Kampen komen eveneens voor op de zandgronden van het oosten en zuiden van ons land.

kapcyclus De tijdsduur die verstrijkt tussen twee tijdstippen waarop een bepaalde heg of houtwal of een andere begroeiing wordt gekapt.

kavel stuk cultuurland dat omgeven is door land van een andere eigenaar of gebruiker (eigendomseheid).

micro-klimaat Het klimaat op een bepaalde betrekkelijk kleine plaats zoals een heg, op een zuidhelling en dergelijke.

opstrekverkaveling Een strokenverkaveling met de bewoning op de kavels. Het zijn laagveenontginningen waarbij de zeer lange en smalle percelen loodrecht staan op een dijk of een weg van waaruit de ontginning plaatsvond.

perceel stuk cultuurland met één soort gewas, afgegrensd door wallen, sloten, heggen of paden en dergelijke (gebruikseenheid)

plantensociologie wetenschap die plantengemeenschappen bestudeert.

pleistoceen tijdvak waarin verschillende ijstijden elkaar opvolgden (van 2 à 3 miljoen tot ± 10.000 jaar geleden).

predatoren Dieren die zich voeden met andere dieren zogenaamde 'roofdieren'.

relatienota regeringsnota, waarin oplossingen worden aangedragen voor het samengaan van landbouw en natuur- en landschapsverbetering.

ringen (van bomen) Het rondom verwijderen van de boombast zodat er geen transport van voedingsstoffen meer mogelijk is. De boom sterft daardoor af.

sporenelementen Stoffen -meestal metalen- die in zeer geringe hoeveelheden voorkomen in bepaalde producten of voedingsmiddelen.

symbiose samenwerkingsvorm, waarbij beide partijen voordeel hebben.

talud Helling of glooiing van de bodem, bijvoorbeeld langs een sloot.

verschralen Het verdwijnen van plantenvoedingsstoffen uit de bodem. Dit gebeurt onder andere als de voedingsstoffen door regenwater uit de bodem wegspoelen, of wanneer plantaardig materiaal wordt gemaaid en afgevoerd zodat het niet meer na afbraak als plantenvoeding ter beschikking komt.

vogelbosje Een aanplant van bomen en struiken waarbij er met de soortkeuze vooral op gelet is dat er gunstige omstandigheden ontstaan voor de vogels. Zie ook het 'Vogelvadecum' van Jaap Taapken (1979), blz. 146.

worstepen Pennetje of doren om er gestopte worsten mee dicht te maken.

Houtwallen, beheer en onderhoud

In september 1979 heeft de Bomenstichting in haar serie informatiebladen nr.25 uitgegeven, over houtwallen. Houtwallen hebben eeuwenlang een functie gehad voor de landbouwer, zo schrijft de 'Bomenstichting'. Zij vormden een scheiding tussen bouwland en onliggende gebieden als bescherming tegen wildschade, of tegen bepaalde weersinvloeden. Bovendien vormden de wallen een bron voor brandhout, boerengeriefhout en dergelijke. Sedert de uitvinding van het prikkeldraad en het gebruik van andere energiebronnen zijn vele houtwallen verwaarloosd of geheel verdwenen. Bestelling van dit informatieblad is mogelijk door overmaking van f 2,- per nummer op postgiro 2 108 755 tnv Bomenstichting, Zeist, onder vermelding van het gewenste nummer (in dit geval nr. 25). Bovendien bestaat de mogelijkheid de informatiemap met alle, tot dusver verschenen, informatiebladen te bestellen à f 15,-.

Houtwallenbrochure

Bij de Stichting Natuur en Milieu (samenwerkingsverband voor natuurbehoud en milieubeheer), 'Schaap en Burgh', Noorderinde 60, 1243 JJ 's-Graveland, 035-62004 is een brochure in voorbereiding over de betekenis van houtwallen, houtkaden, houtsingels, hagen en graften, die tevens richtlijnen geeft voor het praktische beheer van deze landschapselementen. De brochure wordt geschreven voor vrijwilligers, boeren, opzichters van plantsoeneendiensten, waterschappen en andere belangstellenden. Naar alle waarschijnlijkheid zal de brochure rond de jaarwisseling verschijnen en circa 100 pagina's tellen. De aankondiging zal in 'Het Vogeljaar' verschijnen.